Комунальний заклад Сумської обласної ради
«Сумський фаховий медичний коледж»

Циклова комісія освітніх компонентів, що формують загальні та спеціальні компетентності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Людмила ЛЯШЕНКО
«01» вересня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
на 2026/2027 навчальний рік

Назва навчальної дисципліни	**Анатомія та фізіологія з елементами біомеханіки жувального апарату людини**
Галузь знань	**І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення**
Спеціальність	**І1 Стоматологія**
Освітньо-професійна програма	**Стоматологія ортопедична**
Форма навчання	денна
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр
Обсяг кредитів ECTS	4
Загальна кількість годин	120
Розробники:	**Світлана СЛУХАЙ**

Робочу програму розглянуто та схвалено
на засіданні ЦК ОКЗСК
протокол № 1 від 01 вересня 2026 р.
Голова ЦК _____ Марина КІСІЛЬОВА

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Анатомія та фізіологія з елементами біомеханіки жувального апарату людини

Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь, форма навчання		
Галузь знань	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення	
Спеціальність	I1 Стоматологія	
Освітньо-професійна програма	Стоматологія ортопедична	
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр	
Форма навчання:	Денна	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Обсяг кредитів ECTS	3,0	
Загальна кількість годин:	*120*	
аудиторних	*48*	
Із них:	*лекції*	24
	практичні заняття	24
Самостійна робота здобувача освіти, у тому числі індивідуальна робота	*42*	
Підготовка та проведення екзамену	30	
Кількість модулів	2	
Форма підсумкового контролю	Екзамен, ЄДКІ	
Найменування показників навчальної дисципліни		
Навч.рік підготовки	2026/2027	
Термін вивчення дисципліни	III семестр	

Структура навчальної дисципліни та розподіл годин за семестрами відповідно до робочого навчального плану

Курс	семестр	Види занять				підготовка та проведення екзамену	Семестровий контроль
		всього	лекції	практичні	сам. робота		
2-й	третій	120	24	24	42	30	Екзамен

II. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни - надати здобувачам освіти достатній обсяг знань щодо будови та принципів функціонування зубощелепної системи. Програма орієнтована на забезпечення фахової підготовки зубного техніка, формування знань, умінь і навичок, необхідних для подальшого вивчення спеціальних дисциплін, передбачених навчальним планом. Для цього необхідно оволодіти теоретичними і практичними знаннями з анатомії та фізіології згідно з державними стандартами освітньо-кваліфікаційної характеристики.

Після вивчення дисципліни ***здобувачі освіти повинні знати:***

- будову кісток як органа, види з'єднання кісток, будову скронево-нижньощелепного суглоба;
- будову кісток мозкового та лицевого відділів черепа. Вікові відмінності верхньої та нижньої щелеп. Види контрфорсів та їхнє функціональне значення;
- будову м'яза як органа, розташування і функції жувальних та мімічних м'язів;
- будову порожнини рота, язика, зубів, слинних залоз, слизової оболонки порожнини рота;
- прикус, види прикусів.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- самостійно користуватися анатомічними атласами, таблицями;
- визначати кісткові утворення на черепі та їхні орієнтири на живій людині;
- визначати жувальні та мімічні м'язи;
- віднаходити місця пульсації на артеріях голови та шиї;
- визначати ділянки іннервації зубощелепної системи черепними нервами (V, VII, IX, XII пари);
- знати розміщення в порожнині рота анатомічних утворень, які необхідно враховувати під час виготовлення зубних протезів;
- розрізняти зуби за анатомічною формулою;
- розрізняти оклюзію,розрізняти фізіологічні та патологічні види прикусу.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- історію розвитку анатомії та фізіології людини;
- сучасні досягнення теорії і практики медичної науки;
- вікові і статеві особливості будови черепа;
- вплив зовнішнього середовища на будову і розвиток людини.

III. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, формування яких сприяє дисципліна. Згідно освітньо-професійної програми «Стоматологія ортопедична» дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей:

	Знання	**Уміння/навички**	**Комунікація**	**Автономія та відповідальність**
Компетентність	**Зн1.** Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної	**Ум1**. Широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання **Ум2**. Знаходження творчих рішень або відповідей на чітко	**К1**. Взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання	**АВ1.** Організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін **АВ2.** Покращення результатів власної

	діяльності, усвідомлення меж цих знань	визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних **Ум3.** Планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті	**К2.** Донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності	діяльності і роботи інших **АВ3.** Здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії
Інтегральна компетентність				
Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі в стоматологічній діяльності або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів, пов'язаних з оцінкою та корекцією стоматологічного статусу пацієнта і може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.				
Загальні компетентності				
ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Зн1	Ум1, Ум2	К1	АВ2, АВ3
ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.	Зн1	Ум1, Ум2	К1	АВ2, АВ3
ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	Зн1	Ум1, Ум2	К1	АВ2, АВ3
ЗК 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.	Зн1	Ум1, Ум2	К1	АВ2, АВ3
Спеціальні компетентності				
СК 2. Здатність використовувати теоретичні знання і практичні навички щодо принципів організації та надання першої медичної допомоги на догоспітальному етапі у випадках невідкладних станів та травм.	Зн1	Ум1, Ум2	К1, К2	АВ2, АВ3
СК 4. Здатність	Зн1	Ум1,Ум2	К1,К2	АВ2,АВ3

приймати обґрунтовані рішення професійній діяльності, оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт, здійснювати самоконтроль за обсягом виконаної роботи.				
Додаткові спеціальні компетентності				
ДСК 3. Здатність до використання теоретичних знань, практичних навичок та вмінь на етапах виготовлення зубних протезів, ортодонтичних апаратів та щелепно-лицевих конструкцій.	Зн1	Ум1,Ум2,Ум3	К1, К2	АВ1, АВ2,АВ3

Результати навчання. Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Анатомія та фізіологія з елементами біомеханіки жувального апарату людини», які визначені освітньо професійною програмою «Стоматологія ортопедична» підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності І1 Стоматологія є:

РН 2. Володіти державною та іноземною мовами на рівні достатньому для професійного спілкування.

РН 4. Вміти надавати першу медичну допомогу на догоспітальному етапі відповідно до клінічних протоколів.

РН 6. Встановлювати пріоритетність при виборі матеріалів, інструментів, методів, обґрунтовано пояснювати етапи виконання фахових завдань, прогнозуючи кінцевий результат.

ДРН 3. Виготовляти зубні протези, ортодонтичні апарати, щелепно-лицеві конструкції, дотримуючись технологічних процесів, критеріїв оцінки якості виконаної роботи; виявляти причини, що призводять до технологічного браку, розробляти способи їх попередження та усунення.

IV. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назва змістових модулів і тем	Всього	У тому числі		
			Лекції	Практичні заняття	Сам. робота
Змістовий модуль 1. Анатомічна будова кісток м'язів порожнини рота зубощелепної системи					

1.	Вступ. Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини.	2	2	-	
2.	Кістки черепа людини. З'єднання кісток черепа.	14	4	4	6
3.	Функціональна анатомія м'язів щелепно-лицевої ділянки.	10	2	2	6
4.	Кровопостачання та іннервація зубощелепної системи.	10	2	2	6
5.	Функціональна анатомія порожнини рота.	4	2		2
6.	Будова порожнини рота. Язик. Слинні залози. Слизова оболонка порожнини рота.	12	2	4	6
7.	Анатомічна будова зуба. Терміни прорізування зубів.	10	2	2	6
Змістовий модуль 2. Анатомічна будова зубних рядів, оклюзія, прикус. Фізіологія і біомеханіка зубощелепної системи					
8.	Анатомічна будова зубних рядів. Фактори стійкості зубних рядів. Оклюзійні криві.	4	2	2	
9.	Артикуляція і оклюзія.	4	2	2	
10.	Прикус. Види прикусу.	8	2	2	4
11.	Фізіологія і біомеханіка зубощелепної системи. Статичні та функціональні методи дослідження стану зубощелепної системи.	12	2	4	6
	Усього	**90**	**24**	**24**	**42**

V. ТЕМИ ЛЕКЦІЙ

№ п/п	Тема лекції	К-ть год.
1.	Вступ. Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини.	2
2.	Кістки черепа людини. З'єднання кісток черепа.	2
3.	Лицьовий відділ черепа.	2
4.	Функціональна анатомія м'язів щелепно-лицевої ділянки.	2
5.	Кровопостачання та лімфовідтік зубощелепної системи. Іннервація зубощелепної системи.	2
6.	Функціональна анатомія порожнини рота.	2
7.	Язик. Слинні залози. Слизова оболонка порожнини рота.	2
8.	Анатомічна будова зуба. Терміни прорізування зубів.	2
9.	Анатомічна будова зубних рядів.	2
10.	Артикуляція і оклюзія.	2
11.	Прикус. Види прикусу.	2
12.	Фізіологія і біомеханіка зубощелепної системи.	2
	Усього	**24**

V. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Тема практичного заняття	К-ть год.
1.	З'єднання кісток черепа.	2
2.	Лицьовий відділ черепа людини.	2
3.	Функціональна анатомія м'язів зубощелепної системи.	2
4.	Кровопостачання та іннервація зубощелепної системи.	2
5.	Будова порожнини рота.	2
6.	Язик. Слинні залози, слизова оболонка.	2
7.	Анатомічна будова зуба.	2
8.	Анатомічна будова зубних рядів.	2
9.	Артикуляція та оклюзія.	2
10	Прикус. Види прикусу.	2
11.	Фізіологія та біомеханіка зубощелепної системи.	2
12.	Статичні та функціональні методи діагностики стану зубощелепної системи.	2
	Усього	***24***

VI. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ п/п	Теми програми	Всього годин	Форма контролю
1	Анатомічна будова кісток лицевого відділу черепа.	6	Оцінка малюнка та вміння визначати за малюнком анатомічні структури.
2	Анатомічна будова мімічної та жувальної групи м'язів.	6	
3	Кровопостачання та іннервація лицевого відділу людини.	6	
4	Анатомічна будова присінка та власне порожнини рота.	2	
5	Великі та малі слинні залози.	6	
6	Анатомічна та гістологічна будова зуба.	2	
7	Анатомічна будова зубів верхньої щелепи.	2	
8	Анатомічна будова зубів нижньої щелепи.	2	
9	Фізіологічні та патологічні види прикусів.	4	
10	Статичні та функціональні методи дослідження стану зубощелепної системи	6	Пошук інформації про новітні методи дослідження
	Усього	**42**	

VII. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Змістовий модуль 1. Анатомічна будова кісток м'язів порожнини рота зубощелепної системи

Тема 1. Вступ. Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини.

ЛЕКЦІЯ

Загальні відомості з історії розвитку анатомії та фізіології людини, їхній взаємозв'язок і значення в медицині. Поняття про клітину, тканину, види тканин, орган, системи органів.

Зубощелепна система як частина травної системи. Організм як єдине ціле, його взаємозв'язок з навколишнім середовищем. Внутрішнє середовище організму. Кров, її склад і функції. Лімфа. Поняття про нервово-гуморальну регуляцію функцій організму. Нервова система і її зв'язок з органами зубощелепної системи. Головний мозок: стовбур головного мозку, півкулі головного мозку. Кіркові центри. Черепні нерви: трійчастий, лицевий, язикоглотковий, під'язиковий та інші. Поняття про обмін речовин та енергії.

Тема 2. Кістки черепа. З'єднання кісток черепа

ЛЕКЦІЇ

Кістки мозкового черепа: лобова, решітчаста, клиноподібна потилична, скронева, тім'яна, їх топографія і будова. Кістки лицевого черепа. Верхня щелепа. Поверхні тіла, їхній рельєф. Верхньощелепна пазуха. Відростки: лобовий, виличний, піднебінний, комірковий. Відношення зубних комірок кутніх зубів до верхньощелепної пазухи. Контрфорси. Вікові відмінності верхньої щелепи. Нижня щелепа. Тіло нижньої щелепи. Гілки. Підборідний виступ, підборідні горбики, підборідні отвори, коса лінія, верхня і нижня підборідна ость, щелепно під'язикова борозна. Під'язикова, піднижньощелепна, двочеревцева ямки. Комірковий відросток. Нижньощелепний канал. Кут нижньої щелепи, його вікові відмінності. Жувальна та крилоподібна горбистості. Вінцевий та виростковий відростки, вирізка нижньої щелепи, головка нижньої щелепи, шийка. Крилоподібна ямка. Контрфорси нижньої щелепи. Піднебінна кістка: горизонтальна пластинка - малі піднебінні отвори, задня носова ость; перпендикулярна пластинка: верхньощелепна і носова поверхні, клино-піднебінна вирізка, пірамідний відросток. З'єднання кісток черепа: шви черепа. Хрящові з'єднання. Скронево-нижньощелепний суглоб: форма, особливості будови, рухи в ньому. Череп у цілому: склепіння, основа (внутрішня та зовнішня), тверде піднебіння, орбіта, порожнина носа. Скронева, підскронева, крилопіднебінна ямки. Форми лицевого черепа. Вікові і статеві особливості черепа.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчати будову кісток мозкового та лицевого черепа, з'єднання кісток та вікових особливостей.

Практичні навички: розпізнавати кістки черепа; визначати повітроносні кістки; віднаходити основні анатомічні утворення на кістках черепа; віднаходити кісткові орієнтири на живій людині; пальпувати анатомічні утворення кісток; розрізняти види швів між кістками черепа, види з'єднання кісток у різні вікові періоди; визначати топографію тім'ячок на черепі; складати з розрізнених кісток скронево-нижньощелепний суглоб, демонструвати всі можливі рухи в ньому; малювати будову скронево-нижньощелепного суглоба.

Тема 3. Функціональна анатомія м'язів зубо-щелепної системи

ЛЕКЦІЯ

Жувальні м'язи голови, їх початок, прикріплення, функції: жувальний м'яз, скроневий м'яз, присередній крилоподібний м'яз, бічний крилоподібний м'яз. М'язи шиї, що опускають нижню щелепу: щелепно-під'язиковий м'яз, підборідно-під'язиковий м'яз, двочеревцевий м'яз (переднє черевце). Мімічні м'язи, особливості їх розташування і прикріплення. Коловий м'яз рота, підіймач верхньої губи, опускач верхньої губи, підіймач кута рота, опускач кута рота, великий та малий виличні м'язи, щічний м'яз, підборідний м'яз та інші.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати розташування, особливості будови та функції жувальних і мімічних м'язів.

Практичні навички: сформувати таблицю жувальних м'язів, вказавши початок, місце прикріплення та функцію кожного м'яза; продемонструвати розташування жувальних та мімічних м'язів на таблицях, муляжах; промацувати скроневий і жувальний м'язи; вирішувати практичні завдання, пов'язані з функціями м'язів.

Тема 4. Кровопостачання та іннервація зубощелепної системи

ЛЕКЦІЯ

Загальна характеристика серцево-судинної системи, роль кровообігу в організмі. Артерії. Загальна сонна артерія, її топографія. Зовнішня сонна артерія та її гілки, які беруть участь у кровопостачанні зубощелепної системи. Язикова артерія, лицева артерія, поверхнева скронева артерія, верхньощелепна артерія, їхні гілки, ділянки кровопостачання. Вени.

Внутрішня яремна вена, її топографія, позачерепні притоки (занижньощелепна вена, лицева вена, язикова вена, крилоподібне сплетення). Лімфа. Лімфатичні вузли голови: поверхневі та глибокі привушні, лицеві, підборідні, піднижньощелепні. Лімфатичні вузли шиї: поверхневі та глибокі. Трійчастий нерв (V пара), його чутливий та руховий корінці. Трійчастий вузол, три гілки. Топографія гілок трійчастого нерва, ділянки іннервації. Лицевий нерв (VII пара), його топографія, склад волокон, гілки і ділянки іннервації. Язикоглотковий нерв (IX пара), склад його волокон, топографія, гілки, ділянки іннервації. Під'язиковий нерв (XII пара), топографія, ділянка іннервації.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати кровопостачання та лімфообігу зубощелепної системи. Вивчати черепні нерви, топографію їх, гілки, ділянки іннервації.

Практичні навички: віднаходити на таблицях артерії та вени зубощелепної системи, лімфатичні вузли голови і шиї; віднаходити місця пульсації артерій; визначати місця притискання артерій до кісток для тимчасового зупинення кровотечі; розв'язувати ситуаційні задачі; визначати на черепі отвори, через які черепні нерви виходять із порожнини черепа; віднаходити на живій людині проекцію отворів, з яких виходять гілки трійчастого нерва; визначати ділянки іннервації верхньощелепного, нижньощелепного, лицевого, язикоглоткового, під'язикового нервів; розв'язувати ситуаційні задачі; малювати схему розгалуження трійчастого нерва.

Тема 5. Функціональна анатомія порожнини рота.

ЛЕКЦІЯ

Склад і властивості слини. Слина і ротова рідина, їхня відмінність і значення. Регуляція слиновиділення. Акт ковтання. Взаємозв'язок травлення в порожнині рота з наступними етапами травлення в травному каналі. Гальванічні явища, які виникають у порожнині рота внаслідок металевих включень. Вплив гальванізму на стан органів порожнини рота й інші системи організму. Захисна, мовна, сенсорна, всмоктувальна та видільна функції зубощелепної системи, характеристика їх.Порожнина рота і її відділи: будова, функції. Присінок і власне порожнина рота. Стінки присінка порожнини рота. Губи, щоки, їх будова. Аномалії розвитку обличчя і ротової порожнини: заяча губа, вовча паща.

Тема 6. Будова порожнини рота. Язик. Слинні залози. Слизова оболонка порожнини рота.

ЛЕКЦІЯ

Ясна. Зубні сосочки. Діастема. Позадузубні простори. Власне порожнина рота, її стінки. Тверде піднебіння: кісткова основа, шви, отвори. Поперечні піднебінні складки слизової оболонки, різцевий сосочок. М'яке піднебіння: положення, піднебінна завіска, піднебінний язичок, м'язи м'якого піднебіння, піднебінні дужки, піднебінні мигдалики. Зів, його межі. Функції м'якого піднебіння. Дно порожнини рота (діафрагма рота), його м'язова основа. Язик: частини, поверхні, язикові сосочки, язиковий мигдалик, сліпий отвір, вуздечка язика, м'язи язика (власні та скелетні), функції язика. Кровопостачання та іннервація язика. Великі слинні залози: привушна, під'язикова, підщелепна, їхня топографія, вивідні протоки, отвори проток у порожнині рота. Будова слизової оболонки порожнини рота, її функції. Значення анатомічних утворень для протезування. Шари слизової оболонки порожнини рота: покривний, власне слизовий, підслизовий. Функції слизової оболонки: видільна, всмоктувальна, терморегуляторна, сенсорна. Рухомість та податливість слизової оболонки порожнини рота. Класифікація податливості слизової оболонки за Люндом. Поняття нейтральної та клапанної зони. Губні вуздечки, щічні складки, вуздечка язика, протоки слинних залоз.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчати будову порожнини рота, язика, слинних залоз, зубів, слизової оболонки.

Практичні навички: визначати стінки присінка та власне порожнини рота; визначати топографію отворів вивідних проток слинних залоз у порожнині рота; визначати в порожнині рота губні, язикову вуздечки та щічні складки слизової оболонки.

Тема 7.Анатомічна будова зуба. Терміни прорізування зубів.

ЛЕКЦІЯ

Анатомічна будова зуба. Частини зуба: коронка, корінь, шийка. Анатомічна коронка зуба, клінічна коронка зуба. Порожнини зуба, канал кореня зуба. Тканини зуба: дентин, емаль, цемент, пульпа. Періодонт, його будова, функції. Пародонт. Функціональні групи зубів. Молочні та постійні зуби. Зубна формула постійних та молочних зубів. Терміни прорізування молочних та постійних зубів. Особливості молочних зубів. Стертість зубів, їх види. Характеристика коронок окремих зубів верхньої та нижньої щелеп: форма, поверхні, екватор, рельєф, горбки, борозни.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати будову зуба людини.

Практичні навички: демонструвати на фантомах частини і тканини зуба; відрізняти штучні зуби за анатомічною формою (верхні зуби від нижніх, зуби правої частини щелепи - від лівої); записувати формулу постійних та молочних зубів; схематично намалювати зуб і періодонт (вертикальний зріз).

Змістовий модуль 2. Анатомічна будова зубних рядів, оклюзія, прикус. Фізіологія і біомеханіка зубощелепної системи

Тема 1. Анатомічна будова зубних рядів. Фактори стійкості зубних рядів. Оклюзійні криві

ЛЕКЦІЯ

Фактори стійкості зубних рядів. Зубна альвеолярна і базальна дуга, співвідношення на верхній та нижній щелепах. Оклюзійна поверхня зубних рядів. Сагітальна оклюзійна крива. Трансверзальна оклюзійна крива. Значення для протезування. Поняття оклюзійної площини. Морфологічні функціональні порушення при частковій і повній втраті зубів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати фактори, які забезпечують стійкість зубів у зубних рядах, оклюзійні криві та значення їх під час виготовлення зубних протезів.

Практичні навички: характеризувати фактори стійкості зубних рядів; схематично зображувати співвідношення зубної, альвеолярної та базальної дуг на верхній і нижній щелепах; пояснювати механізм формування оклюзійних кривих, зображувати їх на схематичних малюнках.

Тема 2. Артикуляція і оклюзія.

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття артикуляції і оклюзії. Види оклюзії та їх характеристика. Центральна , передня і бічні оклюзії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати ознаки центральної передньої та бічних оклюзій.

Практичні навички: характеризувати центральну, передню, бічні оклюзії, визначати між ними відмінності; демонструвати оклюзії на черепі; перевірити види оклюзії в себе; схематично замалювати співвідношення нижніх та верхніх кутніх зубів у положенні передньої оклюзії, у положенні бічної оклюзії.

Тема 3. Прикус. Види прикусу

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття прикусу. Види прикусу (фізіологічний, патологічний) та характеристика їх. Висота прикусу. Причини її заниження. Поняття про стан фізіологічного спокою.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчати ознаки фізіологічного та патологічного прикусу.

Практичні навички: узявши за основу ортогнатичний прикус, порівнювати з ним ознаки інших видів фізіологічного прикусу; визначати характерні особливості різних видів патологічного прикусу.

Тема 4. Фізіологія і біомеханіка зубо-щелепної системи. Статичні та функціональні методи дослідження стану зубо-щелепної системи

ЛЕКЦІЯ

Біомеханіка жувального апарату. Вертикальні, сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи. Характеристика взаємовідношень зубних рядів та скронево-нижньощелепного

суглоба. Сагітальні, трансверзальні різцеві та суглобові шляхи.
• Функції зубощелепної системи. Травна функція: фази жування, регуляція жування, хімічний склад їжі в порожнині рота.
• Статичні та функціональні методи дослідження стану зубощелепного апарату. Поняття абсолютної жувальної сили, жувального тиску, жувальної ефективності. Статичні методи визначення жувальної ефективності за Агаповим та Оксманом. Функціональні проби Гельмана та Рубінова.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчати біомеханіку жувального апарату, склад слини, процеси травлення в порожнині рота, інші функції зубо-щелепної системи. Вивчати методи дослідження стану зубощелепного апарату.

Практичні навички: аналізувати вертикальні, сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи; продемонструвати рухи нижньої щелепи на моделях щелеп; пояснити механізм ковтання; визначати жувальну ефективність статичним методом за Агаповим.

VIII. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Форми контролю знань здобувачів освіти:

- поточний;
- підсумковий (екзамен: проводиться у вигляді усного екзамену: здобувач освіти дає відповідь на питання екзаменаційного білета);
- оцінювання самостійної роботи

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу та ведення альбомів з дисципліни під час виконання практичних робіт).

IX. ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. розпізнавати кістки черепа;
2. визначати повітроносні кістки;
3. віднаходити основні анатомічні утворення на кістках черепа;
4. віднаходити кісткові орієнтири на живій людині;
5. пальпувати анатомічні утворення кісток;
6. розрізняти види швів між кістками черепа, види з’єднання кісток у різні вікові періоди;
7. визначати топографію тім’ячок на черепі;
8. складати з розрізнених кісток скронево-нижньощелепний суглоб, демонструвати всі можливі рухи в ньому;
9. намалювати будову скронево-нижньощелепного суглоба.
10. продемонструвати розташування жувальних та мімічних м’язів на таблицях, муляжах;
11. промацувати скроневий і жувальний м’язи; вирішувати практичні завдання, пов’язані з функціями м’язів.
12. визначати стінки присінка та власне порожнини рота;
13. визначати топографію отворів вивідних проток слинних залоз у порожнині рота;
14. визначати в порожнині рота губні, язикову вуздечки та щічні складки слизової оболонки.
15. демонструвати на фантомах частини і тканини зуба;
16. відрізняти штучні зуби за анатомічною формою (верхні зуби від нижніх, зуби правої частини щелепи - від лівої);
17. записувати формулу постійних та молочних зубів;
18. схематично намалювати зуб і періодонт (вертикальний зріз)
19. схематично зображувати співвідношення зубної, альвеолярної та базальної дуг на верхній і нижній щелепах;
20. демонструвати оклюзії на черепі;

21. перевірити види оклюзії в себе;
22. схематично замалювати співвідношення нижніх та верхніх кутніх зубів у положенні передньої оклюзії, у положенні бічної оклюзії.
23. узявши за основу ортогнатичний прикус, порівнювати з ним ознаки інших видів фізіологічного прикусу;
24. визначати характерні особливості різних видів патологічного прикусу.
25. аналізувати вертикальні, сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи;
26. продемонструвати рухи нижньої щелепи на моделях щелеп;
27. пояснити механізм ковтання;
28. визначати жувальну ефективність статичним методом за Агаповим.

X. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Анатомія та фізіологія людини, їх взаємозв'язок і значення в медицині.
2. Поняття про клітину, тканини, види тканин, основні системи органів.
3.Зубощелепна система. Склад, функції.
4. Роль нервової системи в координації організму та взаємозв'язку його з навколишнім середовищем.
5. Кістки мозкового черепа.
6. Кістки лицевого черепа.
7. Будова верхньої щелепи.
8. Будова нижньої щелепи.
9. Контрфорси, їх види.
10. Скронево-нижньощелепний суглоб.
11. Вікові та статеві особливості черепа.
12. Жувальні м’язи.
13. Мімічні м'язи.
14. Кровопостачання зубощелепної системи.
15. Лімфатична система людини. Будова, функції.
16. Трійчастий нерв, його гілки, ділянки іннервації.
17. Лицевий нерв, ділянки іннервації.
18.Іннервація язика.
19. Порожнина рота, її відділи, стінки.
20. Будова слизової оболонки порожнини рота, її рухомість та податливість.
21. Травлення в порожнині рота.
22. Будова та функції язика.
23. Зуб. Анатомічна будова зуба.
24.Терміни прорізування молочних та постійних зубів. Формули зубів.
25. Періодонт: будова, функції. Парадонт.
26. Функціональні групи зубів.
27. Анатомічна будова зубів верхньої та нижньої щелепи.
28. Стертість зубів, види.
29. Великі та малі слинні залози.
30. Фактори стійкості зубних рядів.
31. Зубна, альвеолярна та базальна дуги верхньої і нижньої щелеп.
32. Оклюзійні криві, характеристика їх.
33. Поняття оклюзії. Види оклюзії, ознаки.
34. Прикус. Види прикусу, ознаки.
35. Висота прикусу, причини зниження. Стан фізіологічного спокою.
36. Біомеханіка жувального апарату. Сагітальні, трансверзальні рухи нижньої щелепи, характеристика їх.
37. Склад слини, її властивості, функції. Регуляція слиновиділення.
38. Гальванічні явища в порожнині рота за наявності металевих включень.

39. Функції зубощелепної системи (захисна, мовоутворювальна, сенсорна, всмоктувальна, видільна).
40. Жувальна сила, жувальний тиск, жувальна ефективність.
47. Інструментальні методи дослідження жувального апарату людини.
49. Статичні методи визначення жувальної ефективності.

XI. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Оцінювання навчальних досягнень проводиться відповідно до чинного «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти КЗ СОР “Сумський фаховий медичний коледж”, за 4-х бальною системою оцінювання.

Оцінка «відмінно» ставиться, коли здобувач освіти виявляє глибокі і міцні знання навчального матеріалу в обсязі робочої програми дисципліни, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію. Використовує набуті знання і вміння для прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях. Переконливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються. Здобувач освіти добре знайомий із основною, а також додатковою літературою з навчальної дисципліни. Володіє уміннями та компетенціями - загальними та фаховими, передбаченими освітньо- професійною програмою. Здатний демонструвати практичні навички та вміння розв'язувати різнорівневі завдання професійної діяльності. При виконанні практичних навичок повністю і без помилок виконує всі етапи алгоритму дій в повному обсязі, застосовує навички спілкування з пацієнтом на всіх етапах алгоритму, володіння навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. Уміє оцінювати емоційний стан та соціальну поведінку. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 90 - 100% від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «добре» ставиться, якщо здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу. Вміє застосовувати набуті знання та вміння для розв'язання практичних завдань, але допускає окремі неточності. У відповіді простежується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу. Самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Здобувач виявляє ґрунтовне знання основної бібліографії, однак лише поверхово орієнтується у допоміжній літературі. При виконанні практичних навичок може допускати помилки в підготовчому етапі. Алгоритми дій виконуються у правильній послідовності. Допущені помилки не впливають на кінцевий результат процедури та стан здоров'я. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 75 - 89% від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача. У своїх міркуваннях спирається на повторення думок викладача або автора, не вміє навести власні приклади, не може відповісти на додаткові запитання. Відповіді не відображають самостійного розуміння теми. Не завжди робить правильні логічні висновки й узагальнення. Намагається оволодіти уміннями та компетенціями - загальними та фаховими, передбаченими освітньо-професійною програмою. Недостатньо володіє навичками з охорони праці, інфекційної безпеки, знаннями нормативної бази в галузі охорони здоров'я і фармації. Здатний виконувати практичні навички й уміння типових завдань діяльності, відповідно до теми. При виконанні практичних навичок досягає бажаного результату, але може порушувати послідовність виконання процедур, не може чітко вказати покази і протипоказання для здійснення процедури, не чітко виконуються підготовчий і завершальний етапи алгоритму практичної навички. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 55 - 74 % від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вміючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Його участь у освітньому процесі є пасивною, відповіді в

більшості є неправильними або дуже поверховими, не здатний відтворювати практичні навички або допускає помилки, які завдають шкоди здоров'ю пацієнта. При тестовому контролі дає правильні відповіді менше ніж на 55 % від загальної кількості тестових завдань.

Оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти

Матеріал для самостійної роботи здобувачів освіти, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

В процесі проведення контрольних заходів викладач оцінює:

− рівень засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;

− обґрунтованість та логічність викладення самостійно вивченого матеріалу.

Критерії оцінювання екзамену

При оцінюванні відповіді здобувача освіти потрібно керуватися такими критеріями:

- повнота і правильність виконання завдань;
- ступінь усвідомленості, розуміння вивченого;
- уміння диференціювати, та уніфікувати знаннями;
- застосування правил, методів, принципів, законів у конкретних ситуаціях.

Відповідь здобувача освіти має бути зв’язним, логічно послідовним повідомленням на певну тему, виявляти його вміння застосовувати вивчене у конкретних випадках

Оцінка «5» ставиться, якщо здобувач освіти грунтовно і повно викладає вивчений матеріал, виявляє повне розуміння матеріалу, обгрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником а й самостійно складені, викладає матеріал послідовно і правильно.

Оцінка «4» ставиться, якщо здобувач освіти дає відповідь, що задовільняє ті ж вимоги, що й оцінка «5», але допускає деякі неточності та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, мало проявляє самостійності у доборі прикладів.

Оцінка «3» ставиться, якщо здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але викладає матеріал не досить повно, не вміє установити різницю між фактами і наслідками, глибоко і переконливо обгрунтовувати свої думки, відчуває труднощі під час добору прикладів.

Оцінка «2» ставиться, якщо здобувач освіти виявляє незнання більшої частини відповідного розділу вивченого матеріалу, допускає у формулюванні визначень і правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і неповно викладає матеріал.

XII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

Основна:

1. *О. М. Недорізанюк.* Анатомія щелепно-лицьового відділу голови людини / О. М. Недорізанюк, В. С. Тарасюк, В. С. Компанець, Л. С. Дякова. – Київ : Здоров’я, 1993. – 118 с.

Додаткова:

1.*М.М. Рожко*, Ортопедична стоматологія: підручник / М.М. Рожко, В.П. Неспрядько, І.В. Палійчук та ін. ; за ред. М.М. Рожка, В.П. Неспрядька. — К. : ВСВ «Медицина», 2020. — 720 с. : кольор. вид.

2. *П.С. Фліс* Пропедевтика ортопедичної стоматології: підручник / П.С. Фліс, Г.П. Леоненко, І.А. Шинчуковський та ін;за редакцією П.С. Фліса- 2-е вид., випр. — К. : ВСВ “Медицина”, 2020. — 328с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Анатомічна форма жувальної поверхні зуба . Режим доступу: http://www.zuby.in.ua/?page_id=1702

2. Анатомія. - Режим доступу: http://www.zuby.in.ua/?page_id=36